

ПРОТИДІЯ ПРОСТИТУЦІЇ ЯК ФОНОВОМУ ДЛЯ ЗЛОЧИННОСТІ ЯВИЩУ

Стаття присвячена актуальним кримінологічним проблемам удосконалення системи протидії проституції. Акцентовано увагу на потребі у розробленні комплексної стратегії духовного оздоровлення суспільства на базі реформування змісту навчальних освітніх програм. Наголошено на науковій необґрунтованості пропозицій легалізувати проституцію. Наводяться додаткові аргументи на користь криміналізації діянь клієнта секс-послуг. Надається характеристика основним профілактичним напрямкам щодо етичного, статевого та правового виховання, соціальної допомоги.

Ключові слова: *проституція, фонове для злочинності явище, протидія, профілактика, виховання, соціальна допомога.*

Статья посвящена актуальным криминалистическим проблемам усовершенствования системы противодействия проституции. Акцентируется внимание на потребности в разработке комплексной стратегии духовного оздоровления общества на базе реформирования содержания учебных образовательных программ. Доказывается научная необоснованность предложений легализовать проституцию. Приводятся дополнительные аргументы в пользу криминализации деяний клиента сексуальных услуг. Характеризуются основные профилактические направления относительно этического, полового и правового воспитания, социальной помощи.

Ключевые слова: *проституция, фоновое для преступности явление, противодействие, профилактика, воспитание, социальная помощь.*

The article is devoted to the improvement of prostitution counteraction system. Attention is accented on a requirement in development of complex strategy of the spiritual making healthy of society on the base of maintenance of on-line educational tutorials reformation. The scientific groundlessness of suggestions to legalize prostitution is proved. Additional arguments over are brought in behalf on criminalizing of sexual services acts client. The basic prophylactic is characterized to directions of relatively ethic, sexual and legal education, social help.

Key words: *prostitution, base-line for criminality phenomenon, counteraction, prophylaxis, education, social help.*

Постановка проблеми. Проституція в Україні, як і у світі в цілому, має давню історію свого становлення і на сьогоднішній день вона набула інституційних рис з міцним організаційним фундаментом, усталеною структурою, функціями та неоднозначними оцінками. У культурно-цивілізаційному контексті становлення українського соціуму про проституцію доводиться говорити як про асоціальне явище, що має міцні детермінаційні зв'язки зі злочинністю, що й зумовлює залучення проблем протидії їй до орбіти кримінологічно значущих явищ.

Стан дослідження. Різні аспекти її існування та відтворення досліджувались у працях Ю. В. Александрова, Ю. М. Антоняна, О. М. Бандурки, Я. І. Гліньського, В. В. Голіни, І. П. Голосніченка, К. К. Горяїнова, О. М. Джужі, Є. В. Додіна, В. М. Куца, В. О. Морозової, В. І. Олефіра, О. І. Остапенка, І. В. Шмарова та інших науковців. Визнаючи суттєвий внесок вказаних вчених до розроблення означеної проблематики, слід все ж зауважити на існуванні вільних зон наукового пошуку, контури яких сягають потреб у виробленні адекватних й системних заходів реагування на новітні інституційні видозміни проституції як фоновому для злочинності явища.

Метою статті є аналіз існуючої проблем функціонування системи протидії проституції та вироблення пропозицій щодо їх подолання

Виклад основних положень. Протидія проституції – доволі специфічне організаційно-правове утворення, що зводиться, в основному, до подолання соціальних відхилень, іншими словами, до забезпечення нормативної поведінки соціальних об'єктів. Без цілеспрямованого кримінологічного впливу на ці об'єкти у процесі протидії створюються умови для дезорганізації, хаосу в суспільстві, а це послаблює його стабільність. Протидія при цьому виступає як функція соціального управління в державному механізмі, що забезпечує його доцільність і практичну дієвість.

На іншому рівні протидія передбачає порівняння (зіставлення) фактично досягнутих результатів із запланованими; це система заходів, спрямованих на оцінку виконаної роботи, виявлення відхилень та їх причин, їх попередження, усунення виявлених відхилень. Завдання управлінського контуру полягає також у критичному аналізі причин відхилення, розробці заходів щодо їх усунення [1, с. 101-102].

Уявляється, що основними вимогами до організації системи протидії проституції мають бути:

1) методи і засоби кримінологічного впливу мають бути адекватними конкретним видам девіантної поведінки. Основним засобом протидії на загальносоціальному рівні повинно стати задоволення різних потреб та інтересів осіб, схильних до «ненормального» в поведінці;

2) істотне звуження репресивних заходів впливу. Позбавлення волі за проституцію призводить особистість до соціальної і моральної деградації і може використовуватися як крайній захід впливу;

3) створення гнучкої і розгалуженої системи соціальної допомоги, що включають державні, громадські, благодійні та інші структурні ланки (створення організацій, які б надавали безкоштовну медичну, профілактичну допомогу особам, що займаються проституцією);

4) моральна винагорода і духовний розвиток громадян мають спиратися на принципи загальнолюдської моралі і духовні цінності, свободи совісті і слова, індивідуального пошуку сенсу життя (духовна криза або втрата сенсу життя – важливий чинник девіантної поведінки). Створення «інститутів примирення» і «інститутів посередництва», які би брали на себе частину функцій кримінального правозастосування відповідно до тяжкості кримінального проступку або злочину, особи правопорушника, умов вчинення протиправного діяння;

5) жорсткий контроль за потоком інформаційних матеріалів у засобах масової інформації, які містять сцени насильства та жорстокості. Орієнтації молоді на «вироби» чорного ринку, де проповідується культ насильства, який формує кримінальні установки і зміну самосвідомості, треба надати рішучу відсіч;

6) зміна менталітету громадян за допомогою правових діяльності, формування більш толерантного і милосердного ставлення до інакомислячих навчальними та просвітницькими організаціями;

7) підготовка та перепідготовка кадрів, які могли б працювати з різними верствами населення, що активно живлять проституцію як соціально-правовий феномен.

На думку І. С. Кона, існує кілька варіантів соціальної політики по відношенню до проституції:

1. Заборона і повне викорінення проституції за допомогою правових та адміністративних заходів. Цей підхід завідомо неефективний і часто дає протилежні результати. Попри всю непривабливість проституція в деяких випадках сприяє зменшенню кількості сексуальних злочинів, наприклад, зґвалтувань. Наприклад, після легалізації проституції в Данії кількість зареєстрованих зґвалтувань знизилася на 70 %, тоді як в Австралії, після того як проституція там була законодавчо заборонена, кількість зґвалтувань зросла на 149 % [2, с. 71-72]. Контроль за дотриманням законів проти проституції коштує дуже дорого, крім того, неминуче виникає безліч зловживань з боку правоохоронних органів.

2. Обмеження поширення проституції. Наприклад, вона формально чи фактично дозволяється в певних районах міста і забороняється в інших; або забороняється тільки дитяча проституція; або правоохоронні органи проводять періодичні облави на повій, як правило, тих, хто працює в найбільш відомих місцях.

3. Соціальний контроль над проституцією шляхом систематичного виховання і освіти. Це абсолютно необхідно, але теж не панацея. Насамперед, системну, виважену, органічну виховну роботу часто замінюють «істеричні» кампанії. Крім масового озлоблення, це нічого не дає і до того ж використовується реакційними силами в корисливих політичних цілях. Що ж стосується освітньої роботи, то самі повії її, як правило, ігнорують [3, с. 64].

Чинне законодавство в частині протидії проституції підпорядковане основній ідеї – даний вид діяльності не легалізований, за нього настає юридична відповідальність. Разом з тим, серед урядових і громадських організацій триває гостра дискусія про те, яка політика корисніше – легалізація проституції або її заборона. Прихильники легалізації вказують, що якщо проституція «виходить з тіні», вона стає більш «культурною», і суспільству легше її контролювати, допускаючи участь у цій сфері дорослих людей, що стежать за своїм здоров'ям, але забороняючи насильство над повіями та педофілію. Противники легалізації вважають, що із зникненням юридичних бар'єрів будуть розмиватися і соціально-етичні перешкоди для використання жінок як сексуального товару, збільшуючи престижність цієї професії. Крім того, оскільки пропозиція сексуальних послуг зазвичай перевищує попит, жінки почнуть конкурувати одна з одною у задоволенні особливих схильностей клієнтів (анальний секс, секс без презервативів, садизм і мазохізм і т. д.).

Практика Нідерландів, де секс-індустрія після легалізації переживає швидке зростання, одними розглядається як доказ небезпеки легалізації, іншими – як тимчасові труднощі в умовах нової ситуації. Прихильники легалізації наводять аргумент, що легалізація допоможе покінчити з експлуатацією незаконно ввезених в країну жінок-іммігранток. Проте, згідно зі звітом урядової Будапештської групи, 80 % жінок у борделях Нідерландів вивезено і продано з інших країн. Також стверджують, що легалізація допоможе покінчити з дитячою проституцією. Натомість, рівень дитячої проституції в Голландії в 90-ті роки різко зріс. За оцінкою організації «Права дитини» кількість дітей, задіяних у проституції, лише в одному Амстердамі зросла з чотирьох тисяч у 1996 році до 15 тисяч у 2001 році. Згідно з тими самими даними, щонайменше п'ять тисяч дітей привезені з-за кордону. В основному це дівчатка з Нігерії. Тож можна зробити висновок, що за допомогою легалізації проституції країна виявилася не спроможною припинити торгівлю людьми, так само як і домогтися викорінення інших форм сексуальної злочинності зокрема сутенерство [2, с. 122].

Проституція більше не є діяльністю нейтрального характеру, для регулювання якої достатньо ринкових механізмів і звичайних правових інструментів. Цей ринок притягує злочинців, які отримують прибуток шляхом незаконних операцій. Високий і різноманітний попит з боку нееластичного ринку також

означає, що тут можлива поява клієнтів, готових «купувати» товар, що виходить за врегульовані законом рамки. Аналізуючи ситуацію, противники легалізації проституції вказують, що деякі країни тішать себе ілюзіями з приводу можливості подолання проблеми работоргівлі без вирішення питання про проституцію. Є річ, яку ігнорують противники работоргівлі, – це підтримка проституції державою та її роль (проституції) у посиленні проблеми торгівлі людьми. Легалізовану або врегульовану проституцію називають «проституцією, що спонсорується державою» або «санкціонованою державою проституцією».

Цей термін означає ситуацію, коли країна, що визнає секс-індустрію як законний вид бізнесу, сама стає ще одним сутенером, наживається на зароблених повіями грошах. «Проституція, що спонсорується державою», – термін провокаційний. Така проституція – різновид підтримуваного державою секс-тероризму, що подається як сексуальна й економічна свобода для жінок. Існує фундаментальний зв'язок між визнанням сфери проституції законною і зростанням числа жертв секс-торгівлі. Ніде не знайти більш красномовного підтвердження цієї тези, ніж у країнах, які відстоюють проституцію як варіант зайнятості або ратують за легалізацію проституції, або прагнуть до декриміналізації секс-індустрії. Ці країни заохочують секс-торгівлю, зараховуючи проституцію до законних видів діяльності, надаючи сутенерам і торговцям статус підприємців в секс-індустрії, перетворюючи борделі в прийнятні установи, а клієнтів – у законних споживачів секс-послуг [4].

У зв'язку зі сказаним, величезний інтерес становить документ Міжнародної коаліції по боротьбі з торгівлею жінками (CATW). Коаліція називає десять причин, які показують, що легалізація проституції є причиною зростання торгівлі людьми. Наведені нижче аргументи поширюються на всі підтримувані державою форми проституції, включаючи (але, не обмежуючись цим) повномасштабну легалізацію публічних будинків і сутенерства, декриміналізацію індустрії сексуальних послуг, законодавче врегулювання проституції, наприклад, за допомогою реєстрації або обов'язкових медичних оглядів повій, а також будь-яку систему, при якій проституція визнана «секс-зайнятістю» і подається як варіант працевлаштування.

Ось ці аргументи:

- легалізація / декриміналізація проституції – подарунок сутенерам, торговцям жінками та індустрією сексу в цілому;
- легалізація / декриміналізація проституції та секс-індустрії сприяє зростанню секс-торгівлі;
- легалізація не контролює секс-індустрію – вона розширює її;
- легалізація живить приховану, нелегальну і вуличну проституцію;
- легалізація проституції і декриміналізація секс-індустрії забезпечує зростання дитячої проституції;
- легалізація не захищає жінок, що займаються проституцією;
- легалізація проституції збільшує попит на це явище. Вона підсилює чоловічу мотивацію до покупки жінок для сексу в масштабах, що значно перевищують соціально прийнятні рамки дозволеного;
- легалізація проституції не сприяє жіночому здоров'ю;
- легалізація проституції не зміцнює вибір жінки;
- жінки, що працюють у проституції, не бажать її легалізації [2, с. 125].

Ми мало чуємо про роль секс-індустрії в створенні всесвітнього секс-ринку жінок і дітей. Замість цього ми багато чуємо про перетворення проституції в кращу роботу для жінок шляхом регулювання та / або легалізації професійних спілок так званих «секс-працівників» і шляхом кампаній, що надають презервативи повіям. Але ніхто не може надати альтернативу проституції. Ми багато чуємо про те, як утримати жінок у проституції, але мало чуємо про те, як допомогти жінкам вийти з проституції. Уряди, які легалізують проституцію як «секс-зайнятість», будуть мати величезний економічний зиск від секс-індустрії. Поступово це призведе до збільшення їхньої залежності від секс-сектора. Якщо повії будуть вважатися працівниками, сутенери – бізнесменами, а клієнти – споживачами секс-послуг, легалізуючи проституцію як економічний сектор, уряд може зняти з себе відповідальність за надання жінкам пристойної роботи.

Замість легалізації проституції держава могла б скоротити попит шляхом покарання чоловіків (як, наприклад, це зроблено у Швеції), які купують жінок як повій, і підтримати розвиток альтернативних видів діяльності для жінок, зайнятих у проституції. Замість отримання прибутків шляхом оподаткування секс-індустрії уряд міг би вкладати кошти у майбутнє жінок, експлуатованих у проституції, шляхом використання конфіскованого майна у ділків секс-індустрії, щоб створити реальні альтернативи для жінок, зайнятих у проституції.

Визнання проституції соціально небезпечною професією вимагає створення систем пропаганди критичного ставлення до неї та соціальної допомоги тим жінкам, хто бажав би порвати з нею. Раніше цим займалися в основному релігійні організації, а в наші дні основну роль відіграють громадські організації, в тому числі міжнародні (Міжнародна асоціація з протидії торгівлі людьми «Ангел», «Ла Страда – Україна», Міжнародна організація міграції та ін.).

Реалізація цих заходів профілактики проституції має здійснюватись паралельно з кримінологічним впливом на фактори та умови виникнення проституції. Сьогодні в Україні важливою є криза духовних і моральних засад суспільства. Для подолання цього необхідно розглядати і приводити в дію програми, спрямовані на моральне і духовне відродження суспільства, а також відновлення ціннісних орієнтацій в суспільстві. Крім того, необхідно здійснювати ранню профілактику відхилень у сфері статевих стосунків.

Активними суб'єктами здійснення профілактичних заходів на ранньому етапі є, насамперед, сім'я, навчальні заклади дошкільної та шкільної освіти.

Напрямами профілактики проституції мають бути такі:

- зміцнення та відновлення ролі сім'ї для формування правильного уявлення особистості про інститут сім'ї та міжособистісні відносини;
- підвищення педагогічних та просвітницьких навичок батьків;
- обов'язкове включення в систему дошкільної освіти предмета про духовне і моральне виховання людини, а також спеціальних курсів про основи статевого виховання людини;
- впровадження державою соціальної політики для соціально-економічної підтримки сім'ї.

Зараз необхідно створити соціальну програму, яка б надавала допомогу сім'ям у вирішенні сімейних проблем, а також сім'ям, які потрапили в кризові ситуації. Ця програма має включати в себе: психологічну, соціальну, педагогічну роботу. Таку соціальну програму можна також розділити за функціями на три підрозділи: сімейні відносини, дошкільна і шкільна програми.

Основним завданням школи у справі ранньої профілактики проституції є здійснення системного комплексного виховання, що включає в себе:

- морально-естетичне виховання;
- духовне виховання;
- статево виховання;
- правове виховання.

Основною проблемою сучасної освіти є відсутність цілісної системи, яка, перш за все, має орієнтуватися на духовну і моральну сторону виховання дітей. Переконані, що з позицій протидії проституції ця модель має включати такі заходи:

- психологічне консультування (у разі психоемоційних порушень та наркотичної, алкогольної, ігрової залежності);
- медичний нагляд з метою ранньої діагностики венеричних захворювань, ВІЛ-інфекції, туберкульозу тощо; вакцинація проти гепатиту В та інші щеплення; пренатальне спостереження;
- інформування та навчання основам убезпечення від побутового та сексуального насильства, запобігання насильству з боку партнера та інших осіб;
- профілактика і лікування порушень харчування, забезпечення повноцінного харчування.

Ця профілактична модель для неповнолітніх, які займаються проституцією, на жаль, поки що є важко реалізованою, адже не отримає належної уваги з боку держави. Вона ніколи не буде реалізована, поки не з'явиться політична воля для прийняття законів та соціально-медичних програм.

На сьогоднішній день для ранньої профілактики проституції, особливо дитячої, необхідно зробити таке:

- необхідно за кожним дошкільним закладом закріпити соціальну службу, яка збирала б відомості про кожну дитину і складала соціальну карту на кожного дошкільника. Якщо ж дитина не ходить в дитячий садок, то за місцем проживання цієї дитини має бути закріплений соціальний працівник;
- у шкільних установах необхідно закріпити функції соціально-психологічної служби, які б збирали відомості про учнів, проводили профілактику девіантної поведінки;
- необхідно в школах відновити гуртки дозвілля по інтересам, тобто слід акцентувати увагу на трудовому вихованні учнів в колективі;
- в школах необхідно також періодично проводити семінари на тему: алкоголізм, наркоманія, проституція, бродяжництво, безпритульність. При цьому важливо, щоб їх проводив не лише педагог з цієї установи, але й залучались, наприклад, співробітники правоохоронних органів, соціальні працівники, лікарі, наркологи, психологи, психотерапевти;
- Міністерству освіти та науки необхідно запровадити спеціальні курси зі статевого виховання, які викладатимуть особи, що мають спеціальну педагогічну освіту.

Висновок. Таким чином, саме статево виховання в школі має безпосередній зв'язок з ранньою профілактикою девіацій у сфері статевих стосунків. Уявляється, що курс статевого виховання дітей у школах має включати в себе наступні розділи: вивчення психічного і фізіологічного розвитку хлопчиків і дівчаток; формування навичок сексуальної культури і грамотності; підготовка підростаючого покоління до виконання подружніх і батьківських функцій.

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що до тих пір, поки ми не почнемо піднімати духовну і моральну сторону нашого буття, у нас не буде здорового, як з психічної, так і з духовної точок зору суспільства. Можна заборонити проституцію, але від цього краще не стане, адже людину завжди приваблює заборонене. Протидіяти таким явищам слід від моменту появи людини на світ і шляхом здійснення широкомасштабних заходів з виявлення та подолання девіацій. Якщо ж в суспільстві немає ані морального, ані духовного стрижня – в цього суспільства немає майбутнього. Сподіваємось, українське суспільство, маючи глибинні ментальні потужні духовні потенції, врешті має сформувати міцну інституційну нерепресивну модель витіснення проституції з соціального середовища до мінімального її рівня шляхом нівелювання попиту на

секс-послуги, утвердження усталення стійкого негативного ставлення й відвертого морального осуду як осіб, які надають вказані послуги, так і тих, хто ними користується.

Література

1. Литвинов А. Н., Гавриш Т. С. *Профилактика преступлений. От теории к практике населением : науч.-практ. пособ.* – М. : ИКФ «Экмос», 2003. – 160 с.
2. Маныч Е. Г. *Проституция: криминологические и уголовно-правовые аспекты : монография* / Е. Г. Маныч / под ред.: Мелешко Н. П. – М. : Юрлитинформ, 2011. – 168 с.
3. Кон И. С. *Подростковая сексуальность на пороге XXI столетия : монография* / И. С. Кон. – Дубна : Феникс+, 2001. – 207 с.
4. Реймон Д.. *Проблема продажи людей и проституция // Коалиция против торговли женщинами (CATW) / Д. Реймон [Электронный ресурс] : <http://www.womencw.ru/traffic/chapter02.html>.*

УДК 342.9

О.В. Герасименко
аспірант кафедри адміністративного,
кримінального права і процесу
Міжнародного університету бізнесу і права

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН В СФЕРІ ІНФОРМАЦІЇ У РАМКАХ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАВОВОЇ НАУКИ

Статтю присвячено дослідженню правових відносин в інформаційній сфері у рамках вітчизняної правової науки. Показано, що правовідносини в інформаційній сфері характеризуються, головним чином, за допомогою вказівки на те, що такі правовідносини виникають в зв'язку і з приводу дій з інформацією (у тому числі збір, отримання, зберігання, обробка, поширення інформації).

Ключові слова: *правовідносини, інформаційна сфера, інформаційні правовідносини, відносини в інформаційній сфері, цивільні правовідносини.*

Статья посвящена исследованию правовых отношений в информационной сфере в рамках отечественной правовой науки. Показано, что правоотношение в информационной сфере характеризуются, главным образом, с помощью указания на то, что такое правоотношение возникало в связи и по поводу действий с информацией (в том числе сбор, получение, хранение, обработка, распространение информации).

Ключевые слова: *правоотношения, информационная сфера, информационные правоотношения, отношения в информационной сфере, гражданские правоотношения.*

The article is devoted to the research of legal relations in the information sphere in the framework of the domestic legal science. It is shown that a legal relationship in the information sphere characterized mainly by specifying that such a legal relationship arising out of or concerning actions with the information (including the collection, receipt, storage, processing and dissemination of information).

Key words: *relationship, the information sphere, information legal relations, relations in the information sphere, civil legal relations.*

Постановка проблеми. Правове регулювання відносин в інформаційній сфері характеризується новизною. Система правового регулювання цих відносин сьогодні знаходиться на етапі свого становлення, відповідно, правова наука також ще формує концептуальний підхід до цієї сфери правового регулювання. Хоча на сьогодні є праці з низки аспектів правового регулювання відносин в інформаційній сфері (передусім з питань інформаційної безпеки і правового режиму інформації обмеженого доступу), виходять новітні навчальні посібники з інформаційного права, проте спеціальному дослідженню проблема правових відносин в інформаційній сфері ще не підлягала.

Стан дослідження. Результати аналізу наукової літератури з проблем правового регулювання відносин в інформаційній сфері досліджуються в працях таких вітчизняних учених, як І.Л.Бачило, А.Б.Венгеров, В.Н. Монахов, М.І. Брагінський, В.І. Савич, А.Е. Шерстобітов, В.Н. Лопатін, О.А.Гаврилов, В.О. Дозорцев та інші. Основною метою статті є дослідження правового урегулювання відносин в інформаційній сфері.

Виклад основних положень. Нами аналізуються як праці вітчизняних вчених фахівців щодо проблем правовідносин в інформаційній сфері, так і норми права, що моделюють, передбачають виникнення тих або інших правовідносин в інформаційній сфері. З одного боку, правовідносини є результатом регулюючої дії норм права, з іншої – система норм права, регулюючих певну групу суспільних відносин, не може не враховувати суттєві ознаки